Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.09.2015, sp. zn. 32 Cdo 191/2014, ECLI:CZ:NS:2015:32.CDO.191.2014.1

Číslo: 68/2016

Právní věta: Ujednání o hodnotícím čísle ve smlouvě o stavebním spoření, představující jednu z podmínek pro poskytnutí úvěru ze stavebního spoření, není nejasné či nesrozumitelné proto, že je hodnotící číslo určeno matematickým vzorcem, pokud pojmy použité ve vzorci jsou ve smlouvě definovány.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.09.2015

Spisová značka: 32 Cdo 191/2014

Číslo rozhodnutí: 68

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Neplatnost právního úkonu

Předpisy: § 37 obč. zák.
§ 55 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 27. 6. 2013, sp. zn. 58 Co 207/2013.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Podle obsahu spisu se žalobce domáhal (po částečném zpětvzetí žaloby v rozsahu 10 000 Kč a úpravě žalobního petitu) žalobou po žalované zaplacení částky 62 000 Kč s eventuálním návrhem na určení, že smluvní ujednání týkající se povinnosti docílení tzv. hodnotícího čísla (čl. XIII. Všeobecných obchodních podmínek stavebního spoření žalované) je neplatné. Tvrdil, že pokud by splnění této podmínky nebylo žalovanou pro přidělení úvěru ze stavebního spoření vyžadováno, nemusel by jí zaplatit částku 121 968 Kč představující úroky z meziúvěru za období od dubna 2009 do dubna 2012, která mu byla částečně kompenzována částkou 46 530,10 Kč (úroky z naspořené částky stavebního spoření ve výši 27 823,10 Kč a státní podporou ve výši 18 707 Kč). Rozdíl mezi 121 968 Kč a 46 530,10 Kč představuje částku 75 437,90 Kč, za niž mu nebyla poskytnuta žádná protihodnota.

2. Obvodní soud pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 12. 12. 2012, č. j. 7 C 265/2009-98, zamítl žalobu o

zaplacení částky 62 000 Kč i eventuální návrh na určení neplatnosti smluvního ujednání týkajícího se povinnosti docílení tzv. hodnotícího čísla (č. XIII. Všeobecných obchodních podmínek stavebního spoření žalované) a rozhodl o nákladech řízení.

3. K odvolání žalobce Městský soud v Praze v záhlaví označeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok I) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (výrok II).

4. Odvolací soud vyšel při přezkoumání napadeného rozsudku včetně jemu předcházejícího řízení ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, přičemž se ztotožnil i s jeho právním posouzením věci. Podle skutkových zjištění soudu účastníci uzavřeli dne 29. 6. 2006 smlouvu o stavebním spoření. Její součástí byly i Všeobecné obchodní podmínky (dále jen „VOP“), z nichž vyplývají tři podmínky pro přidělení úvěru – uplynutí minimálně 24 měsíců od uzavření smlouvy, naspoření minimálně 35% cílové částky a dosažení hodnotícího čísla minimálně 64, jejichž splnění je vyžadováno kumulativně. Pojem hodnotícího čísla je vysvětlen v čl. XIII. odst. 4 VOP matematickým vzorcem. Dne 27. 7. 2006 účastníci uzavřeli smlouvu o poskytnutí meziúvěru a úvěru ze stavebního spoření s tím, že meziúvěr, který byl žalobci poskytnut ve výši 884 000 Kč, bude k datu přidělení cílové částky splacen zúčtováním s naspořenou částkou, zálohou státní podpory a poskytnutým úvěrem. Žalobce meziúvěr vyčerpal dne 1. 9. 2006, od září 2006 do července 2010 platil úroky z meziúvěru 3 388,70 Kč měsíčně a měsíční vklady na stavební spoření 1 441 Kč od září 2006 do října 2011. Dále zaplatil mimořádné vklady v celkové výši 525 000 Kč. Hodnotící číslo přesáhlo hodnotu 64 ke dni 30. 9. 2011 a v souladu s VOP mu byl k 31. 12. 2011 poskytnut úvěr ve výši 233 385 Kč.

5. Odvolací soud, vycházeje stejně jako soud prvního stupně z ustanovení § 55 a 56 občanského zákoníku (zrušeného zákona č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších změn – dále jen „obč. zák.“) a z článků 3 a 4 směrnice Rady 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (dále jen „směrnice“), se zcela ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že ujednání o hodnotícím čísle jako jednoho ze tří předpokladů pro přidělení cílové částky, tj. poskytnutí úvěru ze stavebního spoření, nelze považovat za neplatné ujednání. Nepřisvědčil tedy námitce odvolatele, že toto ujednání je psáno nejasným nebo nesrozumitelným jazykem. Uvedl, že toto ujednání je formulováno zcela jednoznačně matematickým vzorcem za použití pojmů, jejichž význam je ve VOP definován. Pokud žalobce míní, že pro přidělení cílové částky postačí splnění jen dvou podmínek (uplynutí 24 měsíců a naspoření 35 % cílové částky), nemá tento jeho názor oporu ve smluvních ujednáních a nelze jej klást k tíži srozumitelnosti ujednání, ale pouze na vrub nedostatečné pozornosti žalobce. Ujednání o potřebě dosažení určitého hodnotícího čísla se podle odvolacího soudu může jevit jako složité pro občana neorientujícího se ve finančních pojmech, které vyžaduje více pozornosti a soustředění, nikoliv však jako nejasné nebo nesrozumitelné.

6. Odvolací soud neshledal důvodným ani požadavek žalobce, aby byl s ujednáními tvořícími součást písemné smlouvy mezi účastníky výslovně seznámen a výslovně na ně žalovanou upozorněn. Podle odvolacího soudu nelze na dodavateli spravedlivě požadovat, aby spotřebiteli – není-li to po něm vyžadováno – všechna ujednání podrobně vysvětloval. Bylo naopak na žalobci, aby vysvětlení konkrétních (z jeho pohledu nejasných) ustanovení před uzavřením smlouvy po žalované požadoval a pokud tak neučinil, zůstal pasivní a s ustanoveními VOP se podrobně neseznámil, nelze důsledky klást k tíži žalované.

7. Odvolací soud vyjádřil názor, že nepřiměřenost smluvních ujednání je třeba vždy posuzovat s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem smluvního vztahu i poměrům spotřebitele. V souzené věci má žalobce vysokoškolské vzdělání, a je tedy nepochybně schopen se orientovat v textu a případně před uzavřením smlouvy požadovat vysvětlení k ujednáním, která se mu jeví jako nejasná.

8. Odvolací soud rovněž neshledal nepřiměřenost ustanovení o hodnotícím čísle ve vztahu k rovnováze mezi právy a povinnostmi obou stran. Podle odvolacího soudu totiž nelze dospět k závěru,

že by žalobce za plnění povinností vyplývajících z meziúvěru neobdržel žádné protiplnění. To odvolací soud spatřuje v předčasném čerpání cílové částky, tj. před datem, k němuž by žalobci vznikl nárok na řádný úvěr při běžném běhu plateb, jak byly původně sjednány. Důvod pro rozpor předmětného ujednání s právními předpisy nelze podle odvolacího soudu dovodit ani z okolnosti, že ujednání o hodnotícím čísle má vliv na výši zisku žalované. Odvolací soud akcentoval, že dosažení zisku je základním principem tržních vztahů a že konkrétní výše žalobcova plnění představující cenu poskytnuté služby soudnímu přezkumu nepodléhá, pokud nebyla související ujednání účastníků shledána nejasnými a nesrozumitelnými.

9. Odvolací soud se rovněž ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, pokud neshledal nezbytným požádat Soudní dvůr Evropské unie o rozhodnutí o předběžné otázce týkající se výkladu směrnice, neboť posouzení dané věci takový výklad nevyžaduje.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

10. Rozsudek odvolacího soudu v celém rozsahu napadl žalobce dovoláním, maje ho za přípustné podle ustanovení § 237 občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) v otázce, „zda ujednání ve spotřebitelské smlouvě, které podmiňuje poskytnutí úvěru nejen uplynutím zákonné lhůty dvou let a splacením meziúvěru, ale také dosažením tzv. hodnotícího čísla, je ujednání nepřiměřené a tudíž absolutně neplatné,“ která se týká výkladu směrnice a která nebyla v rozhodovací činnosti dovolacího soudu (a ani v judikatuře Soudního dvora Evropské unie) dosud vyřešena.

11. Dovolatel tvrdí, že podmínka splnění hodnotícího čísla se netýká poměru plnění a protiplnění, a proto nespadá do působnosti čl. 4 odst. 2 směrnice, nýbrž do působnosti jejího článku 4 odst. 1, který vyžaduje plný přezkum přiměřenosti. Uvádí, že vztah mezi oběma odstavci článku 4 směrnice nebyl Soudním dvorem Evropské unie dosud definitivně vyjasněn, když k systematice a účelu tohoto článku směrnice se vyjádřila pouze generální advokátka ve svém stanovisku ze dne 29. 10. 2009 ve věci C-484/08. S odkazem na toto stanovisko zastává a obhajuje názor, že do působnosti čl. 4 odst. 2 směrnice patří pouze taková ujednání ve spotřebitelské smlouvě, která se týkají poměru mezi plněním a protiplněním; taková ujednání jsou vyňata z přezkumu přiměřenosti za předpokladu, že jsou sepsána jasně a srozumitelně. Odvolací soud byl tedy podle dovolatele povinen provést přezkum ujednání o hodnotícím čísle dle článku 4 odst. 1 směrnice, a pokud tak neučinil, je jeho rozhodnutí s tímto ustanovením v rozporu. Pochybení odvolacího soudu při aplikaci nesprávného druhého odstavce čl. 4 směrnice vedlo podle dovolatele i k nesprávnému postupu, kdy odvolací soud zkoumal, zda ujednání o hodnotícím čísle je jasné a srozumitelné. Podle názoru dovolatele postupoval odvolací soud nesprávně, pokud přisuzoval otázce vytváření zisku podnikatelem význam pro posouzení přiměřenosti ujednání o hodnotícím čísle, neboť vztahuje-li se na předmětné ujednání první odstavec článku 4 směrnice (jak tomu bylo v souzené věci), nelze k otázce vytváření zisku podnikatelem jako ke kritériu hodnocení přiměřenosti přihlížet. Dovolatel vyjadřuje přesvědčení o tom, že jeho argumentaci nepřímo potvrzuje i směrnice 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelském úvěru, která je do českého právního řádu transponována zákonem č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru. Dovolatel postrádá v napadeném rozhodnutí věcné odůvodnění zjištěné přiměřenosti smluvního ujednání o hodnotícím čísle.

12. Podle dovolatele není předmětné smluvní ujednání o hodnotícím čísle v souladu ani s čl. 3 směrnice, neboť v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele. Dovolatel vychází ve své úvaze z rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 14. 3. 2013, C-415/11, ve věci Aziz, v němž je vymezen postup pro zjištění, zda konkrétní ujednání takovou významnou nerovnováhu způsobuje. Podle tohoto rozhodnutí je třeba vzít v potaz především právní stav, který je stanoven vnitrostátním právem pro případ, kdy si smluvní strany předmětnou otázku neupravily, a právě tato

srovnávací analýza umožní soudu příslušného státu zhodnotit, zda a případně do jaké míry je právní postavení spotřebitele smlouvou zhoršeno ve srovnání s právním postavením, jaké by měl spotřebitel podle platné vnitrostátní právní úpravy. Z uvedeného dovolatel dovozuje, že se odvolací soud měl v rámci přezkumu přiměřenosti podle čl. 4 odst. 1 směrnice zabývat z úřední povinnosti tím, zda v situaci, kdy úvěrová smlouva obsahuje ujednání o hodnotícím čísle, nejde o zneužívající narušení rovnováhy práv a povinností, které vyplývají z dané úvěrové smlouvy, v neprospěch spotřebitele, oproti situaci, kdy úvěrová smlouva takové ujednání o hodnotícím čísle neobsahuje. Měl tedy posoudit, zda povinnost dovolatele zaplatit žalované úroky z meziúvěru po naspoření cílové částky v porovnání se situací, kdy by tuto částku zaplatit nemusel, způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech na úkor spotřebitele ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice. Pakliže odvolací soud takový přezkum neučinil, postupoval podle dovolatele nesprávně a napadené rozhodnutí je vadné. Navíc dovolatel tvrdí, že předmětné smluvní ujednání způsobuje významnou nerovnováhu v právech na úkor spotřebitele v porovnání i se situací předpokládanou zákonem č. 96/1993 Sb., k čemuž měl dospět i odvolací soud.

13. Podle dovolatele nepostupoval odvolací soud v souladu s cit. rozsudkem Soudního dvora Evropské unie ani potud, pokud při zjišťování otázky, zda posun ve smluvních právech a povinnostech zapříčiněný smluvní klauzulí oproti právním předpisům způsobuje významnou nerovnováhu v neprospěch spotřebitele, na základě podrobného zhodnocení veškerých konkrétních okolností provázejících uzavření smlouvy, neposuzoval, zda žalovaná mohla v souladu s požadavkem dobré víry rozumně očekávat, že by dovolatel přistoupil na ujednání o hodnotícím čísle v rámci individuálního vyjednávání o obsahu úvěrové smlouvy. Pokud by tak učinil, musel by podle dovolatele zjistit, že by dovolatel s takovou klauzulí při individuálním vyjednávání o obsahu smlouvy nesouhlasil, a namísto toho by se zabýval alternativními produkty pro financování koupě bytu nabízenými na trhu, a to tím spíše, že od samého počátku disponoval všemi finančními prostředky pro koupi bytu a úvěr se žalovanou si sjednal jen proto, že s částí svých prostředků v danou chvíli nechtěl nakládat, nýbrž je chtěl valorizovat.

14. Podle dovolatele je v rozporu s uvedenou judikaturou Soudního dvora Evropské unie i názor odvolacího soudu, podle něhož bylo na dovolateli vyžadovat po žalované vysvětlení jednotlivých klauzulí. Poukazuje na to, že si nebyl vědom toho, že by se po naspoření cílové částky měla doba pro překlenutí nějak prodlužovat nad zákonem a smlouvou stanovené dva roky.

15. Podle mínění dovolatele postupoval odvolací soud v rozporu se směrnicí i potud, pokud při posuzování předmětného ujednání o hodnotícím čísle hodnotil nejen okolnosti sporu, nýbrž i poměry dovolatele. Tvrdí, že obecné schopnosti spotřebitele nemohou být brány za okolnost provázející uzavření smlouvy. Dovodil-li proto odvolací soud, že dovolatel je nadprůměrně kvalifikovaný spotřebitel, jde o nesprávné právní posouzení, které nemá ve směrnici jakoukoliv oporu.

16. Dovolatel dále tvrdí, že i kdyby ujednání o hodnotícím čísle spadalo do působnosti čl. 4 odst. 2 směrnice, jde v případě matematického vzorce, který definuje hodnotící číslo, o nejasně či nesrozumitelně sepsanou smluvní podmínku.

17. Dovolatel rekapituluje, že v řízení prokázal, že ujednání o hodnotícím čísle je třeba považovat za nepřiměřenou smluvní podmínku v rámci spotřebitelské smlouvy ve smyslu čl. 3 a čl. 4 odst. 1 směrnice, což má za následek jeho absolutní neplatnost a povinnost žalované zaplatit dovolateli částku 62 000 Kč, o kterou se na jeho úkor bezdůvodně obohatila. Pro případ, že by dovolací soud dospěl k závěru, že s ohledem na neexistenci unijní judikatury potřebné k objasnění věci by ji nemohl rozhodnout ve prospěch dovolatele, dovolatel navrhuje znění čtyř předběžných otázek směřujících k výkladu čl. 3 a 4 směrnice.

18. Dovolatel navrhuje, aby dovolací soud změnil rozsudek odvolacího soudu tak, že žalované bude

uloženo zaplatit žalobci 62 000 Kč a náhradu nákladů řízení.

III.
Přípustnost dovolání

19. Vzhledem k datu vydání rozsudku odvolacího soudu se uplatní pro dovolací řízení – v souladu s bodem 7 čl. II přechodných ustanovení části první zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a s bodem 2 čl. II přechodných ustanovení části první zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony – občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013.

20. Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť otázka (ne)platnosti ujednání o hodnotícím čísle ve smlouvě o stavebním spoření nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena, není však důvodné.

IV.
Důvodnost dovolání

21. Nejvyšší soud přezkoumal rozhodnutí odvolacího soudu v napadeném rozsahu (srov. § 242 odst. 1 o. s. ř.), jsa vázán uplatněným dovolacím důvodem včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil (srov. § 242 odst. 3, větu první, o. s. ř.).

22. Vzhledem k přípustnosti podaného dovolání dovolací soud nejprve zkoumal, zda řízení netrpí vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. (tzv. zmatečnostmi), jakož i jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (srov. § 242 odst. 3 větu druhou o. s. ř.). Tyto vady dovolatel netvrdil a dovolací soud je z obsahu spisu neshledal.

23. Při řešení shora formulované otázky, jakož i s ohledem na vymezení dovolacího důvodu ze strany dovolatele, vycházel dovolací soud z následující právní úpravy.

24. Podle ustanovení § 37 odst. 1 obč. zák. právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.
Podle ustanovení § 55 odst. 2 obč. zák. ve znění účinném před 1. 8. 2010 (tj. před novelizací obč. zák. provedenou zákonem č. 155/2010 Sb.) ujednání ve spotřebitelských smlouvách ve smyslu § 56 se považují za platná, pokud se spotřebitel nedovolá jejich neplatnosti (§ 40a). Ovlivňuje-li však takové ujednání přímo i další ujednání smlouvy, může se spotřebitel dovolat neplatnosti celé smlouvy.
Podle ustanovení § 55 odst. 2 obč. zák. ve znění účinném od 1. 8. 2010 ujednání ve spotřebitelských smlouvách podle § 56 jsou neplatná.
Podle ustanovení § 56 odst. 1 obč. zák. ve znění účinném ke dni 29. 6. 2006, kdy byla mezi účastníky uzavřena smlouva o stavebním spoření, spotřebitelské smlouvy nesmějí obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran (odstavec 1). Ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na smluvní ujednání, která vymezují předmět plnění smlouvy nebo cenu plnění (odstavec 2).
Podle článku 3 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. 10. 2011, o právech spotřebitelů (dále jen „směrnice“), smluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednána, je považována za nepřiměřenou, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.
Podle článku 4 odst. 2 směrnice posouzení nepřiměřené povahy podmínek se netýká ani definice

hlavního předmětu smlouvy, ani přiměřenosti ceny a odměny na straně jedné, ani služeb nebo zboží dodávaných výměnou na straně druhé, pokud jsou tyto podmínky sepsány jasným a srozumitelným jazykem.
Podle ustanovení § 5 zákona č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb., ve znění účinném ke dni 29. 6. 2006 (dále jen „zákon o stavebním spoření“), osoba, která uzavře se stavební spořitelnou písemnou smlouvu podle občanského zákoníku o stavebním spoření (dále jen „smlouva“), se stává účastníkem. Účastník se ve smlouvě zejména zaváže ukládat u stavební spořitelny vklady ve smluvené výši. Smlouva účastníka, pokud je jím fyzická osoba, musí obsahovat jeho prohlášení, zda v rámci této smlouvy žádá o přiznání státní podpory. Toto prohlášení může účastník v průběhu kalendářního roku jedenkrát změnit. Součástí smlouvy jsou všeobecné obchodní podmínky stavebního spoření (dále jen „všeobecné obchodní podmínky“) (odstavec 1). Účastník má právo na poskytnutí úvěru ze stavebního spoření na financování bytových potřeb (dále jen „úvěr ze stavebního spoření“) po splnění podmínek tohoto zákona a podmínek stanovených stavební spořitelnou ve všeobecných obchodních podmínkách, zejména po splnění předpokladů zajištění jeho návratnosti (odstavec 2). Délka čekací doby na poskytnutí peněžních prostředků z úvěru ze stavebního spoření nesmí být kratší než 24 měsíců od počátku doby spoření a závisí na podmínkách stanovených stavební spořitelnou ve všeobecných obchodních podmínkách (odstavec 4). Stavební spořitelna může poskytnout účastníkovi úvěr do výše cílové částky, který slouží k úhradě nákladů na řešení bytových potřeb i v případě, kdy účastník nemá ještě nárok na poskytnutí úvěru ze stavebního spoření (odstavec 5).

25. Jak již Nejvyšší soud vysvětlil ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. Cpjn 203/2013, k některým otázkám ujednání o poplatku za správu úvěru ve smlouvách o úvěru, uveřejněném pod č. 44/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen R 44/2014, jsou citovaná ustanovení občanského zákoníku transpozicí (nikoliv doslovnou) uvedených článků směrnice.

26. Nejvyšší soud v R 44/2014 dále uvedl, že požadavek dobré víry uvedený v ustanovení § 56 odst. 1 obč. zák. je v souladu se směrnicí jednotně vykládán (soudy i odbornou literaturou) jako požadavek přiměřenosti a že v ustanovení § 56 odst. 1 obč. zák. využil zákonodárce možnost rozšířit rozsah zákazu nepřiměřených podmínek i na podmínky individuálně sjednané. Požadavek sepsání podmínek jasným a srozumitelným jazykem (čl. 4 odst. 2 směrnice) zákonodárce do odpovídajícího ustanovení § 56 odst. 2 obč. zák. nepřevzal; vyplývá však obecně z ustanovení § 37 obč. zák. Ustanovení § 56 odst. 2 obč. zák. je soudy i odbornou literaturou vykládáno jako ustanovení vylučující možnost soudního přezkumu.

27. Konečně čl. XIII. odst. 1, 2, 4 VOP ke stavebnímu spoření, které jsou ve smyslu § 5 odst. 1 zákona o stavebním spoření součástí smlouvy o stavebním spoření, upravuje dle zjištění soudů podmínky pro přidělení cílové částky tak, že cílová částka je účastníkovi přidělena k poslednímu kalendářnímu dni měsíce (měsíc přidělení), jestliže: a) od data uzavření smlouvy do dne přidělení cílové částky uplynulo nejméně 24 měsíců, b) zůstatek na účtu účastníka činil k rozhodnému dni nejméně částku odpovídající minimálnímu procentu naspoření danému sjednanou tarifní variantou podle čl. III., c) smlouva dosáhla k rozhodnému dni alespoň tohoto hodnotícího čísla, které bylo pro příslušný rozhodný den stavební spořitelnou určeno, nejméně však 64, d) účastník písemně potvrdí, že přijme přidělenou cílovou částku, nejpozději do konce měsíce předcházejícího oznámenému měsíci přidělení (odst. 1), dle odstavce 2 je rozhodným dnem poslední den v měsíci, od něhož zbývají do případného přidělení cílové částky tři měsíce. V odstavci 4 pak hodnotící číslo bylo určeno tak, že se rovná součinu výkonu úspor k rozhodnému dni, hodnotícího číselného faktoru dle sjednané tarifní varianty a výkonnostního faktoru dělenému cílovou částkou (hodnotící číselný faktor je dán ve smlouvě sjednanou tarifní variantou, výkon úspor se stanoví jako součet podílů úroků a úrokové sazby v

jednotlivých obdobích spoření s danou úrokovou sazbou a výkonnostní faktor je dán součinem nejméně 1, nejvýše dva, a podílu zůstatku na účtu stavebního spoření k rozhodnému dni a minimálního procenta naspoření).

28. K jednotlivým námitkám, jimiž dovolatel zpochybňuje správnost rozhodnutí odvolacího soudu a na nichž staví svůj názor o neplatnosti ujednání o hodnotícím čísle, Nejvyšší soud v rámci dovolacího přezkumu uvádí následující:

29. Snáší-li dovolatel argumenty na podporu názoru, že předmětné ujednání článku XIII. VOP není vyloučeno ze soudního přezkumu dle ustanovení § 56 odst. 2 obč. zák., vlamuje se tím do otevřených dveří. Závěr, že toto ujednání nepodléhá soudnímu přezkumu, odvolací soud výslovně ani implicitně nevyjádřil. Naopak ujednání čl. XIII. podrobil odvolacímu přezkumu v mezích, ve kterých se odvolatel domáhal přezkoumání rozsudku soudu prvního stupně.

30. Námitka dovolatele, že smlouva zhoršuje právní postavení spotřebitele oproti stavu vyplývajícímu z právních předpisů, a že tak ve smyslu stanoviska generální advokátky a dále dovolatelem odkazovaného rozsudku Soudního dvora Evropské unie zakládá významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, nemůže obstát již proto, že o takovou situaci (odlišné právní postavení spotřebitele podle smlouvy oproti stavu vyplývajícímu z právních předpisů) v dané věci nejde.

31. Zákon o stavebním spoření totiž v ustanovení § 5 odst. 2, 4 svěřuje stavební spořitelně oprávnění stanovit ve VOP další podmínky (vedle podmínek zákonných) pro poskytnutí úvěru ze stavebního spoření. Sjednání takových podmínek pro poskytnutí úvěru ze stavebního spoření tudíž zákon předpokládá, a proto nemůže být správná úvaha o tom, že v takovém případě je právní postavení spotřebitele podle smlouvy odlišné od právního stavu podle právního předpisu.

32. Dovolatelova výtka, že odvolací soud pochybil tím, že v rozporu s článkem 4 směrnice zkoumal, zda ujednání o hodnotícím čísle je srozumitelné a jasné, je nedůvodná ve dvou směrech. Jednak ani z článku 4 směrnice, ani z úpravy občanského zákoníku o spotřebitelských smlouvách vůbec neplyne, že by v nějakém případě soud nemohl právní úkon poměřovat požadavkem srozumitelnosti a určitosti (jasnosti) [viz též bod 17 R 44/2014], a dále, i kdyby tato dovolatelova námitka byla oprávněná, nemohla by nic změnit na závěru odvolacího soudu o platnosti předmětného ujednání o hodnotícím čísle. Lze plně souhlasit s odvolacím soudem, že toto ujednání nelze považovat za nejasné či nesrozumitelné, je-li hodnotící číslo vymezeno zcela jednoznačně matematickým vzorcem za použití pojmů, jejichž význam je ve VOP definován. Ani dovolatel konkrétně nevysvětlil, v jaké veličině, početním úkonu či použitém pojmu považuje toto ujednání za nejasné či nesrozumitelné. Námitka dovolatele, že v tomto směru byly schopnosti spotřebitele nerozhodné, na tomto závěru nemůže nic změnit.

33. Dovolatelova výhrada, že chybná úvaha o zisku podnikatele, jemuž odvolací soud přiznal význam pro posouzení přiměřenosti ujednání, je leitmotivem napadeného rozhodnutí, vychází z nesprávné interpretace odůvodnění rozsudku odvolacího soudu. Pojem zisku používá odvolací soud jednak na straně 5 (ve druhém odstavci zdola) odůvodnění rozhodnutí, uvádí-li, že „ze skutečnosti, že konkrétní ujednání je zdrojem zisku pro dodavatele (tedy ve prospěch dodavatele), nelze dovodit neplatnost tohoto ujednání“, a dále na straně 6 (ve třetím odstavci shora), uvádí-li, že „okolnost, že ujednání o hodnotícím čísle má vliv na výši zisku žalovaného, nelze považovat za důvod pro posouzení tohoto ujednání v rozporu s výše uvedenými právními předpisy. Dosažení zisku je základním principem tržních vztahů. Konkrétní výše žalobcova plnění představující cenu poskytnuté služby pak přezkumu soudu nepodléhá, pokud nebyla související ujednání účastníků shledána nejasnými a nesrozumitelnými, jak již bylo výše uvedeno.“ Jak je z těchto citovaných pasáží rozsudku odvolacího soudu zřejmé, nejde ani o leitmotiv napadeného rozhodnutí, ani o případ, že by právě v otázce zisku stavební spořitelny spatřoval odvolací soud měřítko přiměřenosti, jak se mu snaží podsunout

dovolatel. V těchto citovaných částech odůvodnění se totiž odvolací soud vypořádal s odvolacími námitkami žalobce, který v ujednání o hodnotícím čísle spatřoval prostředek ke zvýšení zisku stavební spořitelny. Věcně se pak dovolací soud ztotožňuje s posouzením účelu a funkce hodnotícího čísla, jak je vysvětlil soud prvního stupně v odůvodnění svého rozhodnutí na straně 13, vycházeje přitom též z odkazů na odbornou literaturu. Soud prvního stupně uvedl, že „Stavební spořitelny poskytují účastníkům jednak úvěr ze stavebního spoření s pevnou a omezenou úrokovou sazbou, jednak tzv. meziúvěr nebo překlenovací úvěr. Zdroje stavební spořitelny jsou zásadně tvořeny vklady účastníků, jejichž objem je omezený, a proto je také omezený objem poskytovaných úvěrů, a to s přihlédnutím k pevné úrokové sazbě po dobu trvání úvěru. Dlouhodobě narůstají tzv. překlenovací úvěry, meziúvěry, jejichž hlavní předností je to, že jsou poskytovány klientům, aniž by se vyžadovaly vlastní zdroje, a jsou pro ně důležití tzv. přátelští klienti, tj. ti, kteří pouze spoří, ale úvěr nečerpají. Prostředkem pro zajištění rovnováhy mezi objemem vkladů a objemem úvěrů je tarif definující různé parametry – výkon účastníka, výkon spořitelny. Hodnotící číslo je vyjádřením spořícího výkonu účastníka stavebního spoření, může být založeno na úrocích, jako je tomu u žalované, nebo na sumě zůstatků na účtu stavebního spoření, jako je tomu např. u Modré pyramidy. Bez podmínky dosažení hodnotícího čísla nelze zajistit dostatek zdrojů, měření spořícího výkonu účastníka nemá funkční alternativu. Hodnotící číslo umožňuje prostřednictvím úpravy obsažené v obchodních podmínkách, a to možností pozdržet přidělování cílových částek zvýšením hodnotícího čísla, reagovat na dlouhodobý nedostatek primárních zdrojů. Tzv. meziúvěry nemohou být poskytovány na úkor úvěrů ze stavebního spoření. Přidělování cílových částek stavebního spoření na základě hodnotícího čísla je obvyklé v zemích, kde existuje stavební spoření založené na kolektivním spoření – např. také v Německu a Rakousku, kde je dokonce zákonem zakázáno garantovat určité datum přidělení cílové částky. Stavební spořitelna České spořitelny, a. s., podmínky pro přidělení úvěru definuje také ve svých všeobecných obchodních podmínkách – kromě uplynutí minimální čekací doby v trvání 24 měsíců a naspoření minimálně 40 % cílové částky také dosažení takového bodového hodnocení smlouvy o stavebním spoření, které dosáhne ke dni hodnocení výše stanovené spořitelnou pro období, do něhož spadá den hodnocení.“

34. Důvod, pro který dovolatel rovněž považuje klauzuli o hodnotícím čísle za nepřiměřenou, totiž že oddaluje „překlenutí od meziúvěru do úvěru“, je tak, jak je zřejmé z výše uvedeného, legitimním účelem ujednání o hodnotícím čísle.

35. S ohledem na právní názor, který Nejvyšší soud v této věci zaujal, nepřistoupil k položení předběžných otázek Soudnímu dvoru Evropské unie, jak navrhoval dovolatel v závěru dovolání.

36. Nejvyšší soud uzavřel, že dovolateli se vymezenými námitkami v rámci uplatněného dovolacího důvodu nesprávného právního posouzení věci nepodařilo zpochybnit právní závěr odvolacího soudu, že ujednání o povinnosti dosažení hodnotícího čísla jako předpokladu pro poskytnutí cílové částky a úvěru ze stavebního spoření není neplatné ve smyslu ustanovení § 55 a § 56 obč. zák., a proto žalobci nevznikl ani nárok na zaplacení žalované částky, který žalobce odvíjel od tvrzené neplatnosti tohoto ujednání. Proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu podle § 243d písm. a) o. s. ř. pro nedůvodnost zamítl.